

Broj: 03-718/23-5
Podgorica, 29.12.2023. godine
DŠ/DŠ

Na osnovu 41 Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore («Službeni list CG», broj 42/11 i 32/14), a nakon završetka ispitnog postupka po pritužbi XX, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, daje

MIŠLJENJE

I Uvod

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je pokrenuo ispitni postupak na osnovu pritužbe XX, koja se, između ostalog, odnosi na neuslovnost prostorija JU Centra za socijalni rad Budva.

U pritužbi se, između ostalog, navodi: da prostorije Centra za socijalni rad u Budvi, predviđene za ostvarivanje kontakta sa djetetom u kontrolisanim uslovima, nemaju adekvatne uslove za boravak djeteta u prijatnom i adekvatnom okruženju; da je prilikom ostvarivanja kontakta sa djecom 16.8.2023.godine na veoma visokoj spoljnoj temperaturi oduzet daljinski od klima uređaja u cilju onemogućavanja rashlađivanja namjenske prostorije.

II Ispitni postupak

Zaštitnik je zatražio izjašnjenje od JU Centra za socijalni rad Budva. U izjašnjenju Centra br. 128-23-0301-1561/7 se navodi: da se u konkretnom slučaju kontakt realizuje od januara 2023. godine i realizovaće se do dana kada bude pravosnažna presuda posl. br. P.1203/21 26.07.2023 godine, kojom je predviđeno održavanje kontakta djece sa ocem u stanu babe svakog ponedjeljka i petka od 16 do 20 h; da Centar za socijalni rad PJ Budva, koristi dvije kancelarije od površine 10 m² u zgradi Opštine Budva u kojima je zaposleno 5 stručnih radnika; da su uslovi rada u kojima radi ova područna jedirica neadekvatni za rad zaposlenih, pa shodno tome i za boravak djece u prijatnom i adekvatnom okruženju; da PJ Budva nema child friendly prostoriju gdje bi djeca imala prijatan boravak, dok imaju kontakt sa drugim roditeljem; da se Centar za socijalni rad Budva više puta obraćao Opštini Budva i Ministarstvu rada i socijalnog staranja sa zahjevom da se pronade adekvatan prostor za rad ove područne jedinice, ali bez uspjeha; da dana 16.08.2023. godine nije radio daljinski od klima uređaja u kancelariji gdje se realizuje kontakt sa djecom, te je stručna radnica na početku kontakta obavijestila YY da isti ne radi i da će iz druge kancelarije dopirati hladan vazduh od druge klime.

III Utvrđene činjenice

Na osnovu pritužbe i dostavljenog izjašnjenja Zaštitnik je utvrdio sledeće činjenice:

- Da da Centar za socijalni rad PJ Budva, koristi dvije kancelarije od površine 10 m² u zgradi Opštine Budva;

- Da je na veoma malom prostoru zaposleno 5 stručnih radnika, koji nemaju adekvatne uslove za nesmetan rad zbog nedostatka prostora;
- Da su uslovi rada u kojima radi ova područna jedirica neadekvatni za rad zaposlenih, pa shodno tome i za boravak djece i ostavriavanje kontakta u kontrolisanim uslovima;
- Da Centar za socijalni rad Budva nema child friendly prostoriju gdje bi djeca imala prijatan boravak dok imaju kontakt sa drugim roditeljem;
- Da se Centar za socijalni rad Budva više puta obraćao Opštini Budva i Ministarstvu rada i socijalnog staranja sa zahjevom da se pronade adekvatan prostor za rad ove područne jedinice, ali bez uspjeha;
- Da dana 16.08.2023. godine nije radio daljinski od klima uređaja u kancelariji gdje se realizuje kontakt sa djecom.

IV Relevantni propisi

a) Domaće pravo

Ustavom Crne Gore („Sl. list CG“ br.1/7) utvrđeno je:

Dijete uživa prava i slobode primjerno njegovom uzrastu i zrelosti.

Djetetu se jemči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe.“(Član 74)

Porodičnim zakonom (“Službeni list Republike Crne Gore”, br. 001/07 od 09.01.2007, “Službeni list Crne Gore”, br. 053/16 od 11.08.2016, 076/20 od 28.07.2020)) je propisano:

„Svako je dužan da se rukovodi najboljim interesom djeteta u svim aktivnostima koje se direktno ili indirektno tiču djeteta.

Najbolji interes djeteta ima prioritet i utvrđuje se polazeći od:

- prava djeteta;
- mišljenja i želje djeteta;
- uzrasta, razvojnih sposobnosti i drugih ličnih svojstava djeteta;
- potrebe zaštite života i zdravlja djeteta;
- potrebe osiguranja bezbjednosti djeteta;
- potrebe fizičkog, emocionalog, obrazovnog, socijalnog i drugog razvoja djeteta;
- prethodnog iskustva i okolnosti u kojima dijete živi;
- potrebe očuvanja stabilnosti i kontinuiteta odnosa sa roditeljima, porodicom i sredinom iz koje dijete potiče ili u kojoj boravi i uticaja promjene sredine;
- kvaliteta odnosa koje je dijete uspostavilo sa roditeljima, članovima porodice ili drugim licima i neposrednih i dugoročnih posljedica održavanja tih odnosa;
- potrebe očuvanja porodičnih odnosa, a naročito odnosa sa braćom i sestrama;
- uticaja odvajanja od roditelja, drugih članova porodice, a naročito od braće i sestara;
- potrebe očuvanja ličnog i porodičnog identiteta;
- kulturne, nacionalne, etničke, vjerske i jezičke pripadnosti, odnosno porijekla djeteta; i
- drugih okolnosti i stanja koja mogu da utiču na dobrobit djeteta.“ (Član 5b)

„Za pružanje stručne pomoći i zaštite prava i interesa djeteta i ostalih članova porodice, za rješavanje sporova između članova porodice, kao i u svim slučajevima poremećenih porodičnih odnosa nadležan je organ starateljstva, sud i lice ovlašćeno za posredovanje.“ (čl. 14)

“Dijete ima pravo da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi.

Pravo djeteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi može biti ograničeno samo sudskom odlukom kada je to u najboljem interesu djeteta.

Sud može donijeti odluku o ograničavanju prava djeteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi ako postoje razlozi za ograničenje ili lišenje roditeljskog prava ili u slučaju nasilja u porodici.” (član 63)

Zakonom o socijalnoj i dječijoj zaštiti (“Sl. list CG”, br. 27/13, 01/15, ...01/17)

Savjetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge obuhvataju:

savjetovanje, terapiju, medijaciju, SOS telefon i druge usluge s ciljem prevazilaženja kriznih situacija i unaprjeđivanja porodičnih odnosa. (član 63)

Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore (“Sl. list CG” br. 42/11 i 32/14) propisuje:

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda. (član 41/1)

b) Međunarodno pravo

Konvencijom o pravima djeteta UN-a utvrđuje se:

1. U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

2. Države-potpisnice uzimaju na sebe da osiguraju djetetu zaštitu i brigu koja je potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca zakonski odgovornih za njega, i da bi se ovo postiglo, preduzeće sve zakonske i upravne mjere. (Član 3. stav 1 i 2)

Države-potpisnice će poštovati pravo djeteta koje je odvojeno od jednog ili oba roditelja da održava lične veze i neposredni dodir s oba roditelja redovno, osim kada je to suprotno interesima djeteta. (član 9/3)

V ZAKLJUČNA OCJENA

Imajući u vidu rezultate ispitnog postupka a i na osnovu neposrednog uvida u prostorne kapacitete područne jedinice Centra za socijalni rad - Budva Zaštitnik ljudskih prava i sloboda smatra da uslovi u kojima postupa organ starateljstva ne ispunjavaju ni minimum preporučenih standarda za obavljanje radnji i mjera iz svoje nadležnosti, posebno u dijelu postupanja sa djecom, čime se krše garantovana prava djeteta.

Međunarodnim i nacionalnim propisima koja se odnose na djecu, propisano je da je ostvarivanje najboljeg interesa djeteta vodeće načelo u svim postupcima koji se tiču djece i da djeca uživaju posebnu zaštitu. Konvencija o pravima djeteta obavezuje državu da obezbijedi odgovarajuću brigu o djetetu u slučaju kada roditelji/staratelji to ne čine na odgovarajući način. Prema Porodičnom zakonu Centri za socijalni rad obavljaju funkciju organa starateljstva, čija je dužnost da roditeljima pružaju odgovarajuće oblike pomoći i podrške i preduzimaju potrebne mjere u cilju ostvarivanja najboljeg interesa djeteta. Organ starateljstva je obavezan da vrši nadzor nad vršenjem roditeljskog prava i da roditeljima ukaže na greške i propuste u vaspitanju i podizanju djece.

Centar za socijalni rad PJ Budva nema prostornih i materijalnih uslova da adekvatno postupa kao organ starateljstva. Činjenica da pet stručnih radnika svoj rad realizuje u svega dvije kancelarije od 10m2 ne garantuje ni minimum uslova za kvalitetno postupanje. Ostvarivanje kontakta djeteta i roditelja/srodnika sa kojim dijete ne živi se odvija u neadekvatnom prostoru koji je radna prostorija -

kancelarija zaposlenih stručnih radnika, skućenih dimenzija sa stolovima i kompjuterima te je za roditelja i djece u navedenom prostoru neizvodljiv nesmetan kontakt. Zaštitnik konstatuje da su navedeni uslovi neadekvatni i neprimjereni potrebama i namjeni regulisanja porodičnih viđanja i održavanja ličnih odnosa roditelja i djece. Osim toga, u takvoj prostoriji je gotovo nemoguće obavljati individualne razgovore sa djetetom/djecom, savjetodavni i/ili terapijski rad.

Prateći savremene standarde, iskustva iz okruženja i potrebe djece i porodice, postojeći prostorni uslovi nisu zadovoljavajući i neophodno ih je unaprijediti i obezbijediti uslove za nesmetan rad i kvalitetno sprovođenje aktivnosti sa djecom (različitih kategorija). Prostor za rad sa porodicom i kontakte roditelja i djece potrebno je da bude naročito prilagođen djeci (child friendly) kako bi se postigla topla i intimna atmosfera, a u cilju prevazilaženja njihovog straha i odbojnosti koju izaziva stroga i formalna atmosfera Centra za socijalni rad. Osim toga, imajući u vidu nadležnosti centara za socijalni rad, stručni radnici imaju kontakt i rade sa djecom potencijalnim/žrtvama, djecom koja pokazuju problem/poremećaje u ponašanju, djecom sa smetnjama u razvoju, djecom bez roditeljskog staranja i dr. Namjenski adaptirana prostorija mogla bi doprineti kvalitetu i rezultatima rada u postupcima pred Centrom za socijalni rad i ujedno pozitivno uticala na rad stručnih radnika u njemu. Smjernice međunarodnih organizacija za ljudska prava i prava djeteta, preporučuju da je država dužna da prostorije institucija i ustanova gdje borave djece i roditelji sa djecom prilagodi kako bi bio odgovarajućeg standarda, opremljenosti i izgleda, u skladu sa standardima pristupačnosti za lica sa invaliditetom i opremljenosti za majke sa malom djecom. Centar za socijalni rad Budva ne ispunjava ni minimum standarda koji se kod ustanove ovog tipa podrazumjeva i očekuje kako bi pružanje različitih servisa bilo svrsishodno.

Centar za socijalni rad u Budvi nije jedini centar koji ne ispunjava prostorne i materijalne uslove za obavljanje radnji i mjera iz svoje nadležnosti na način kako je to predviđeno preporučenim standardima, što dovodi u pitanje način rada, a samim tim i kvalitet rada sa djecom i za djecu ali i kada su u pitanju različite kategorije građana/korisnika.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je, svjestan neuslovnosti rada u određenim centrima za socijalni rad u Crnoj Gori, podnio Ministarstvu rada i socijalnog staranja Inicijativu za dopunu Pravilnika o bližim uslovima za pružanje i korištenje, normativima i minimalnim standardima savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga ("Službeni list Crne Gore, br. 76/19) akt.br.01-681/22 od 2.11.2022.god. Inicijativom je traženo da se pravilnikom predvidi da pružalac savjetodavno-terapijskih usluga treba da obezbijedi zasebnu prostoriju u kojoj će se odvijati razgovor sa djetetom, kao i kontakti djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi, kada je uređeno odlukom suda da se odvijaju u kontrolisanim uslovima. Ministarstvo rada i socijalnog staranja je aktom br.01-128/22/41967/2 od 12.12.2022.godine obavijestio Zaštitnika ljudskih prava i sloboda da će uzeti u razmatranje predloženu inicijativu i uvažavanje datih preporuka. Međutim, iako je prošao dug vremenski period ne stiče se utisak da su preduzimane konkretne radnje na unapređivanju uslova rada u centrima za socijalni rad u Crnoj Gori.

Imajući u vidu navedeno a u cilju poštovanja najboljeg interesa djeteta u skladu sa garantovanim pravima, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

PREPORUČUJE

Ministarstvu rada i socijalnog staranja

- da bez odlaganja sačini procjenu prostornih i materijalnih kapaciteta Centara za socijalni rad na nivou Crne Gore;

- da, u skladu sa procjenom, shodno prostornim i materijalnim mogućnostima obezbijedi i/ili opredijeli i opremi zasebnu prostoriju po preporučenim karakteristikama za potrebe rada sa djecom i porodicom, kao i za kontakte djeteta/djece sa roditeljem i drugim srođnicima sa kojim dijete ne žive u Centrima za socijalni rad na nivou Crne Gore;

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je dužno da, po isteku roka od 30 dana od dana prijema ove preporuke, dostavi izvještaj Zaštitniku ljudskih prava i sloboda o preduzetim radnjama i mjerama na izvršenju ove preporuke.

**ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
CRNE GORE
Snežana Mijušković**

D-na:

- Podnosiocu pritužbe
- JU Centru za socijalni rad Budva
- Ministarstvu rada i socijalnog staranja
- a/a